

співпрацю з гуманітарними організаціями, яка може допомогти забезпечити вирішення потреб громадського здоров'я та надання допомоги тим, хто її потребує.

За період воєнного стану лише Міністерству охорони здоров'я поставлено близько 9 тонн гуманітарної допомоги на суму близько 12,96 млн. грн. У зв'язку з великими обсягами гуманітарної допомоги необхідно інституціоналізувати алгоритм її отримання та використання шляхом прийняття Закону України «Про гуманітарну допомогу», в якому передбачити чітке розподілення гуманітарної допомоги на: «допомогу, яка отримується від міжнародних структур та держав; допомогу, яку отримують інституції громадянського суспільства (громадські об'єднання та благодійні фонди) від благодійників з-за кордону; допомогу, яку закупає держава безпосередньо за кошти бюджету» [2].

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року. Указ Президента України від 18.08.2021 р. № 369/2021. URL: <https://bit.ly/3mTbzxF/>
2. Ринок медичних виробів 2023. URL: <https://www.apteka.ua/article/655675>

Алла МЕЛЬНИК

д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу
Західноукраїнського національного університету

**УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД НА
ЗАСАДАХ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНОГО ПІДХОДУ**

В процесі децентралізації міста обласного і районного значення змінили свій статус, перетворившись на міські територіальні громади. Загалом же в 2022 році в Україні нараховувалося 27 833 територіальні громади, що об'єднали 38122555 населених пунктів [1]. Утворення міських територіальних громад у більшості випадків стало результатом того, що бажання розширення земельних площ та забезпечення рівня самодостатності досягалось шляхом приєднання до складу міських громад навколишніх сіл та селищ. Як результат, також з'явилися нові явища в розвитку новостворених територіальних утворень та нові проблеми перед системою управління такими територіальними громадами.

По-перше, розпочався, хоча і не достатньо інтенсивно, процес урбанізації приєднаних територій.

По-друге, з'явився і почав набирати вагомості новий тип зв'язків в рамках здійснення виробничої діяльності, використання трудових ресурсного та транспортного потенціалу, отримання комунальних,

адміністративних та інших послуг тощо.

По-третє, зросла інтенсивність переміщень в межах новоутворених міських територіальних громад.

По-четверте, розпочався процес трансформації структури економіки, особливо територіальної.

Водночас, аналіз стану сфер життєдіяльності в новоутворених міських територіальних громадах засвічує:

- відмінності між рівнями якості життя жителів «міста-центру» та «периферії» міської територіальної громади;

- відмінності в доступності до комунальних, адміністративних, побутових, медичних, освітніх та інших послуг, в транспортній доступності до місць праці, в можливостях створення робочих місць, які на даний час залишаються гострими і вимагають вирішення;

- відсутність в арсеналі документації більшості сіл, що приєдналися, містобудівної документації, а в деяких випадках наявність генеральних планів 50-річної давності;

- наявність проблеми гармонізації нормативно-правової бази, яка б забезпечувала здатність органів місцевого самоврядування реагувати на нові виклики економічного, соціального, культурно-духовного та безпекового розвитку;

- наявність проблеми розбалансованості економічного розвитку, загострення проблеми енергетичної збалансованості та енергетичної безпеки.

Процеси, які відбулися у зовнішньому та внутрішньому середовищах міських територіальних громад в 2021-2022рр., початку 2023 р., поповнили низку чинників змін в новоутворених міських територіальних громадах, супроводжуються новими викликами і трендами, що вимагає нових підходів до управління. При цьому варто врахувати функції місцевої влади в забезпеченні розвитку сучасної міської територіальної громади (міста), вимоги до формування сучасної ефективної локальної системи, які напрацювали зарубіжна та вітчизняна теорія та практика, глобальні тренди та світові тенденції в урбаністиці.

До основних функцій органів влади в забезпеченні розвитку муніципальних утворень зазвичай відносять: планування території, містобудівна, упорядкування землекористування на відповідній території, вироблення та реалізація житлової політики, прогнозування економічного зростання, демографічних змін та бідності, розвиток громадського транспорту, інженерної, дорожньої та соціальної інфраструктури, забезпечення економічної, екологічної та іншої безпеки мешканців, вироблення та реалізація місцевої регуляторної політики тощо.

Формуючи змістовно завдання розвитку міської територіальної громади та визначаючи механізми їх реалізації, органи публічної влади мають враховувати ефект урбанізації і його складові - ефект локалізації та ефект концентрації. Ефект концентрації досягається у випадку, коли поруч з основними підприємствами формуються комплементарні виробництва, ефект локалізації - завдяки використанню однакових проміжних факторів виробництва, єдиного ринку праці і переливу знань. Ефект урбанізації проявляється у процесі колективного споживання послуг одних і тих же постачальників проміжних виробничих факторів, зокрема ділових, транспортних і комунальних послуг.

Розвиток міських територіальних громад відбувається «на фоні таких новітніх трендів як метрополізація, мережизація, інтелектуалізація, діджиталізація»[2.,с. 4], імплементації нових концепцій сталого розвитку – «зелені міста», «розумні міста», «креативні міста», «міста, що навчаються».

На сьогодні на побудову підходів до управління міськими територіальними громадами в Україні впливають традиційні (уже зафіксовані в наукових дослідженнях та практиці) та нові екзогенні і ендогенні чинники.:

1) втрата економічного потенціалу міст, найбільшою мірою тих, що розташовані в регіонах, які зазнали масованих військових нападів з боку Росії, в першу чергу виробничих потужностей підприємств, об'єктів критичної інфраструктури, людських ресурсів;

2) релокація у 2022р. частини підприємств в західні і центральні регіони України, а також у сусідні держави (за даними на 1.03.2023р. 800 вітчизняних підприємств релоковані в центральні і західні регіони України);

3) активізація внутрішньої (міжрегіональної) та зовнішньої міграції (на 10.01.2023р. в Україні зафіксовано 4867106 внутрішньо переміщених осіб);

4) поява необхідності відновлення (переорієнтації) частини виробництв на продукування військової продукції;

5) зниження сукупного попиту загалом і споживчого, зокрема, через зниження фінансових можливостей суб'єктів господарювання, органів місцевого самоврядування, домогосподарств;

6) активізація розвитку форм дистанційної роботи;

7) загострення енергетичних проблем;

8) розширення використання цифрових технологій.

Окрім зазначеного варто взяти до уваги такі явища в економічному розвитку міських територіальних громад, як збільшення частки віртуальних фірм, неформального сектору та подвійної зайнятості,

посилення структурних дисбалансів в реальному секторі економіки; зміна балансу економічно-активного населення; інституційна трансформація бізнес-середовища, неоднаковість прояву потенціалу структурних змін (відносно висока у фінансовій діяльності, будівництві, операціях з нерухомістю, охороні здоров'я, транспорті, логістиці, наданні соціальних послуг).

Сукупність зазначених тенденцій та проблем розвитку, що з'явилися, вимагає комплексного підходу до розвитку міських територіальних громад, побудови системи управління ними на засадах принципу багатофункціональності, що означає необхідність застосування міждисциплінарних знань у прийнятті управлінських рішень і отримання ефекту синергії в досягненні стратегічних цілей.

З огляду на вказане, процес управління має охопити проблеми:

- планування території, уточнення або формування нових генеральних планів забудови територій громад, об'єднуючи роботу всіх служб, причетних до цього;

- забудови територій з врахуванням нових трендів в урбаністиці, зокрема переходу від автомобіле-центричних до людино-центричних підходів, оптимального використання ландшафту, врахування результатів маркетингових досліджень, а відтак розбудови муніципальної логістики, що вимагає спільної роботи архітекторів, проєктантів, інженерів будівельників, ландшафтних дизайнерів, фахівців з землеустрою;

- перегляду системи будівельних норм, необхідності орієнтації на більш комфортне житло, необхідності створення приміщень-укриттів, можливості використання нульових і перших поверхів під заклади побутового призначення (перукарні, міні-маркети, кав'ярні, ігрові кімнати для дітей тощо);

- модернізації і розбудови інженерної і транспортної інфраструктури;

- моніторингу демографічної ситуації, ситуації на локальному ринку праці, демографічного прогнозування, регулювання зайнятості, що вимагає об'єднання зусиль та спільних рішень служб (відділів) статистики, центрів зайнятості, департаментів (управлінь) економічного розвитку, освіти та ін. служб;

- збереження екофонду навколишніх сіл і селищ, моніторингу екологічної ситуації, планування збалансованого і ефективного використання природо-ресурсного потенціалу території (спільні рішення екологічних служб, відділів землекористування, геологорозвідки, служб, що забезпечують водокористування і водовідведення, збір, переробку і утилізацію побутових і інших відходів, Служби надзвичайних ситуацій тощо);

– оцінки рівня збалансованості міських територіальних громад, формування соціологічного портрета територіальної громади, зокрема виявлення умов проживання, їх соціологічного виміру очима мешканців в процесі анкетування, виявлення проблем інклюзивного розвитку;

– багатокомпонентної оцінки структури економіки, виявлення структурних дисбалансів, тенденцій структурної трансформації, вироблення структурної політики і механізмів її реалізації, розв'язання проблеми комплементарності виробництв, зокрема стосовно релокованих підприємств, повноцінного використання пакета їх підтримки;

– підтримки підприємництва з врахуванням механізмів, реально використовуваних органами місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Це стосується як організаційних дій, зокрема: створення повноцінної та ефективної інституційної інфраструктури для підтримки підприємництва; підготовки та відведення земельних ділянок з розмежуванням зон виробничої діяльності, житлових масивів, рекреації та культурно-адміністративного центру; інвентаризації та надання не використовуваних приміщень в оренду; лізингу устаткування; представлення конкурентних переваг території за допомогою брендингу, так і застосування більш ефективної місцевої регуляторної політики.

На сьогодні надані де-юре органам місцевого самоврядування повноваження щодо регуляторних дій не можуть повноцінно реалізуватися через законодавчу нечіткість та суперечності (наприклад, з нормативними підходами Антимонопольного комітету України), невідповідність багатьох положень Європейському законодавству, не належну врегульованість процедур надання міжнародних фінансових ресурсів і субвенцій тощо; Це вимагає залучення до підготовки проектів спільних рішень у даному напрямку виконавчих комітетів, юридичних служб, асоціацій бізнесу, регіональних відділень Фонду державного майна, місцевих фінансових органів та інших служб; реалізації концепції смарт-сіті, розбудови електронної мережі, що дозволило б прискорювати процес прийняття управлінських рішень, усунути частково проблему інформаційного вакууму, яка на сьогодні залишається надзвичайно гострою для об'єктивної діагностики рівня збалансованості в розвитку середніх і малих міст.

Особливо гострими проблемами в міських територіальних громадах, які вимагають спільних рішень, є проблеми оптимізації мережі закладів освіти та охорони здоров'я, започаткування стартапів, використання моделі «зрівноваженого розвитку» (моделі вирівнювання умов життєдіяльності «периферійних територій» і «центру») міських територіальних громад, а відтак усунення неузгодженості в низці нормативно-правових актів, що регулюють відносини всередині

новостворених територіальних утворень, формування нових просторових утворень по типу локальних кластерів.

Їх вирішення можливе при інтеграції наукових досліджень в галузі містобудування, економіки, урбаністики, інженерії, регіоналістики, архітектури, екології, юриспруденції, освіти та публічного управління, врахування їх інтегрованого продукту при розробленні і реалізації стратегій територіальних громад в рамках встановленого порядку [3], створення міждисциплінарних команд, започаткування програм навчання для місцевих лідерів, гнучкого використання сучасних технологій муніципального менеджменту (проектного менеджменту, муніципальної логістики, муніципального маркетингу, антикризового управління, менеджменту ризиків, фінансового муніципального менеджменту).

Список використаних джерел:

1. Децентралізація в Україні. URL:<https://decentralization.gov.ua>areas>
2. Структурна трансформація економіки міст Західного регіону України: передумови, чинники та особливості: наукова доповідь. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20200033.pdf>.
3. Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 р. №265 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегії територіальних громад. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/nakaz-minregionu-vid-21.12.2022-no-265.docx>.

Петро МИКИТЮК

д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу Західноукраїнського національного університету

Ірина ТРУШ

доктор філософії, доцент кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу Західноукраїнського національного університету

АДАПТАЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

В даний час Україна знаходиться в економічній кризі, у зв'язку з війною в Україні, яку 24 лютого 2022 року розв'язала Російська Федерація, яка зруйнувала соціально – економічний потенціал на 60%. Тому відповідно до Концепції довгострокового соціально-економічного розвитку країни на період до 2025 року вимагає як від держави, так і від господарюючих суб'єктів переорієнтації економіки на військовий